

Inleiding COR-themadag 30 oktober 2014

door: Joop Peters

Zusters, broeders, dames en heren,

Van harte welkom op deze COR – Themadag in de Verkadefabriek, waar het nu tijd is voor andere koek. Wij zijn weer blij met deze maximale opkomst, meer gasten mogen we zelfs niet ontvangen. De thema's van vandaag zijn de Wet Langdurige Zorg, dat komt aan de orde in het ochtendprogramma en Externe Communicatie in het middagdeel. Een bijzonder welkom aan onze gasten van vanochtend Mona Keijzer is nog onderweg, die begroeten we na binnenkomst. Veronique Tubée (ik zie je stralen: je voelt je weer thuis?), mw. José Franken en Mark van Eck. Ik zal ze na mijn inleiding nader aan u voorstellen.

De vreugde van de COR over de grote opkomst mag dan een beetje als een cliché klinken: het is welgemeend. Het betekent dat wij u voldoende redenen hebben gegeven naar ons toe te komen: vanwege interessante thema's, de gelegenheid elkaar te ontmoeten en inspiratie op te doen voor de oplossing van actuele en/of alledaagse problemen.

Ik wil van de gelegenheid gebruik maken, om u een nieuw lid van de COR te presenteren. Dat is Pater Ton Zwart, die nu even gaat staan. Zijn naam was u als trouwe lezer van het COR nieuws al bekend, maar nu heeft u er ook een gezicht bij. Verontschuldigen moet ik Zr. Greet van der Burg, die vanwege ziekte is verhinderd en al langer niet in staat is, aanwezig te zijn bij onze vergaderingen. Van hieruit wensen wij haar beterschap en vooral sterkte.

Zoals gezegd gaan wij deze ochtend in gesprek met elkaar en vooral het panel over de ontwikkelingen in de zorg, anders gezegd de hervorming van de langdurige zorg. Toen ik mij gisterenavond laat nog zat voor te bereiden op deze dag, vroeg mijn vrouw op een gegeven moment of ik er nu een punt achter kon zetten. Ter plekke bedacht ik als reactie een nieuwe tegeltjes wijsheid: *hoe langer je leeft, hoe langduriger de zorg*, maar dat terzijde.

Ik zal voor het onderwerp van vanochtend aftrappen. Mijn opdracht is u bij te praten over de laatste ontwikkelingen. Dat ga ik wel doen, maar beperk mij tot hoofdlijnen, omdat u zowel via de nieuwsbrieven van de COR, als door ActiZ veel informatie is en wordt verstrekt. Bovendien gaat Marc van Eck in zijn eigen introductie ons nog bijpraten over de nieuwe WMO. Voor de religieuzen die nog geen indicatie voor verblijf in een instelling hebben, maar wel zorg nodig (gaan) hebben, is deze informatie belangrijk. Tijdens mijn inleiding plaats ik hier en daar mijn eigen kanttekeningen, die hoeft u niet als waarheid over te nemen, als het u prikkelt tot interactiviteit ben ik tevreden.

De Hervorming van de langdurige zorg

Over precies 62 dagen gaat de operatie, die in de Pers wordt omschreven als “de meest ingrijpende herziening van de verzorgingsstaat van de afgelopen decennia” van start. Dan zal blijken hoe, wat nu nog theorie is en vastgelegd in wetten, amendementen, publieksfolders, beleidsstukken, verslagen van overleggen op nationaal en lokaal niveau enz. enz., in de praktijk uitwerkt.....

De Tweede Kamer, inclusief oppositiepartij CDA, heeft toegestemd met de operatie. Op 25 november wordt het Wetsvoorstel voor de Langdurige Zorg behandeld in de Eerste Kamer. De staatsecretaris moet gezien de steun in de 2^e kamer optimistisch zijn. Geachte aanwezigen we komen er niet onder uit, de hervorming van de langdurige zorg gaat plaatsvinden: het gaat echt gebeuren. Ook al is er kritiek vanuit de PVV en SP, die hebben het over het slopen van de zorg. En krijgen volgens de ABVAKabo FNV een boel mensen na 1 januari geen zorg meer en voorspellen anonieme ambtenaren een chaos, dat overigens weer wordt tegengesproken door de voorzitter van de VNG, mw. A. Jorritsma. Onze branchevereniging ActiZ werkt mee aan de operatie, ik moet zeggen veert mee, volgt de ontwikkelingen op de voet en trekt direct aan de bel, als nieuwe uitvoeringsproblemen zich voordoen.

Ondertussen draait de publiekscampagne op volle toeren. Op de speciale internetsite, waarnaar in de campagne verwezen wordt, is voor alle betrokkenen informatie te vinden. Zorgaanbieders vinden er een compleet draaiboek om hun eigen organisatie “WLZ-proof” te maken. Aan communicatie ontbreekt het niet, dat moet gezegd worden.

Zo hoort u het volgende op radio en t.v.: *“Omdat de samenleving verandert, mensen langer thuis willen wonen, mensen meer zelf willen regelen, moeten zorgorganisaties daarop inspelen. Als de zorgvraag blijft toenemen zullen we nog beter op de kosten moeten letten. Zo kunnen we ook garanderen dat iedereen ook in de toekomst de zorg krijgt die nodig is.”* Het klinkt niet zo fraai uit mijn mond als dat u het hoort via de media, maar ik ben daar niet geschoold in.

Maar dat komt ook, omdat ik na 40 jaar werken in de ouderenzorg, wat gezonde scepsis heb gekregen over het beoogde effect van meerdere grote veranderingen. En er komen hobbels, daar is ook de staatsecretaris zich van bewust. Waar nodig, zo is in de afgelopen periode gebleken worden pleisters geplakt.

Ik ben de eerste om toe te geven, dat de verzorgingsstaat teveel is uitgedijd met alle financiële gevolgen van dien. Vanaf het moment dat de financiering van de ouderenzorg werd overgeheveld naar de AWBZ, huishoudelijke zorg werd vergoed en persoonsgebonden budgetten werden ingevoerd, werden de kosten steeds meer onbeheersbaar. Dat de zorg niet meer aansluit op wat maatschappelijk gewenst is,

is ook waar, maar dat argument is volgens mij ondergeschikt aan het financiële belang van de hervorming. Dat meer mensen zelf willen regelen is misschien wel zo, maar de groep die het zelf niet meer kan regelen, neemt ook toe.

Het Kabinet wil een doorbraak in de zorg organiseren door deze dichtbij de burger te organiseren. Het moet leiden tot een betere en goedkopere zorg. Omdat Gemeenten het dichtst bij de burger zitten, zijn zij in staat deze zorg ook aan kwetsbare ouderen met minder bureaucratie en effectiever te organiseren. Zorgplannen worden straks aan de keukentafel door één ambtenaar of één zorgteam geschreven, in plaats van vele langs elkaar heen werkende hulpverleners. Uit de praktijk blijkt nu al dat zo'n keukentafelgesprek langer duurt of op meerdere momenten moet worden voortgezet. Logisch, mensen die zorg nodig hebben, hebben vooral behoefte aan een luisterend oor: aan aandacht.

Mag ik vanuit mijn gezonde scepsis nog wat meer kanttekeningen plaatsen bij de voordelen van het decentraliseren? Gemeenten tuigen een nieuw en kostbaar apparaat op, die bestaat uit meer dan één ambtenaar, of één zorgteam. Afhankelijk van de zorg die instellingen in 2015 willen leveren, intramuraal of extramuraal, gefinancierd uit de nieuwe WMO, WLZ of ZVW moesten zorgaanbieders in een te korte tijd een aantal zorginkoop trajecten doorlopen bij zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten. Zowel Zorgkantoren, Zorgverzekeraars, als Gemeenten presenteerden een beleid van slikken of stikken, krijgen minder budget tot hun beschikking, die direct vertaald wordt in soms extreme tariefskortingen voor zorgaanbieders of afgeknepen volumes. En er wordt geen productie gegund als de zorgaanbieder niet aangeeft te voldoen aan voorwaarden, waarop niets af te dingen valt en die uitgaan van het oud Hollandse principe voor een dubbeltje op de eerste rang.

Ik klink misschien wat cynisch, maar het zijn wel de feiten. Hier ligt in ieder geval een schone taak voor de overheid om deze bureaucratie de nek om te draaien. Ik vrees anders dat het experiment regelarme instellingen voor niets geweest is.

Ik hoop dat daarbij ook gedacht wordt aan het verminderen van de verantwoordingsplicht. Ik zeg wel eens gekscherend, dat van iedere euro budget die wordt toegekend, misschien wel 30 eurocent wordt uitgegeven aan het verantwoorden van de besteding, c.q. de effectiviteit ervan.

De achterliggende gedachte van deze hele operatie is de participatiemaatschappij, waarin burgers het heft in handen nemen en voor elkaar gaan zorgen. Mantelzorgers en vrijwilligers gaan taken overnemen van professionals: boodschappen doen, een ommetje maken, schoonmaken. Lijfsgebonden zorg blijft echter het werk voor een professional, die er op het moment dat het nodig is wèl moet zijn. Opmerkelijk is het dat ineens het idee van de sociale dienstplicht weer wordt afgestoft en je voor dagbesteding van ouderen een student kan inhuren naar het Amerikaanse voorbeeld

van Home Instead. Dat duidt er al op dat de inzet van het sociale netwerk nog niet zo vanzelfsprekend is.

De noodzaak dat de burger eerst een beroep moet doen op zijn eigen sociale netwerk van familie, vrienden en burens onderschrijf ik echter wel, maar het zal tijd kosten voordat die participatiemaatschappij ontstaat. Hulp vragen of geven aan familie is niet zo'n probleem, voor velen van ons is dat vanzelfsprekend. Aan burens wordt het moeilijker. Dat werd afgelopen dinsdag vermeld door de Volkskrant. De steun van Nederland voor het Kabinetsbeleid brokkelt af volgens het onderzoeksbureau Motivaction. Slechts 1/3 van de bevolking onderschrijft het voornemen om alleen nog noodzakelijke zorg te vergoeden, vanwege de betaalbaarheid. Ruim 70% is ongerust over het beleid. Nu blijkt dat burgers meer voor elkaar moeten gaan doen, wordt de participatiesamenleving minder aansprekend.

Tot zover mijn inleiding over deze transitie in algemene zin. U en ik zitten denkend aan dit onderwerp met vragen, die betrekking hebben op de bijzondere doelgroep van de religieuzen, zoals:

- Wat betekent het voor de veelal kleinschalige voorzieningen van kloosterverzorgingshuizen annex kloosters?
- Wat betekent het voor de huidige religieuzen, die met een indicatie voor verblijf in de KVVH's wonen, of nog niet wonen?
- Wat betekent het voor de veelal oudere religieuzen, die vroeg of laat lichte of zware zorg nodig hebben, waar gaat en kan die zorg worden gegeven?

Die vragen komen bij u en mij op, omdat alle informatie die tot nu toe over de hervorming van de ouderenzorg wordt verstrekt betrekking heeft op de zorg aan ouderen in algemene zin en niet aan bijzondere doelgroepen zoals de religieuzen. Met de overgang naar de AWBZ is het begrip verzorgingshuis met een bijzondere functie opgeheven. Ook voor de vereniging VVBF was geen bestaansrecht meer.

Desalniettemin vind ik dat de kleinschalige kloosterverzorgingshuizen nog steeds een bijzondere functie hebben en zich richten op een doelgroep met een geheel eigen sfeer, spiritualiteit en religiositeit. En het is toch zo, dat een van de doelstellingen van de langdurige zorg is, dat mensen langer thuis conform hun eigen wensen verzorgd worden. Welnu voor religieuzen is het klooster, c.q. kloosterverzorgingshuis hun thuis en daar zou men lichte of zware zorg moeten kunnen krijgen. Maatwerk dus.

De overheid ziet graag dat ouderen zolang mogelijk zelfredzaam blijven en de zorgverlening organiseren binnen het eigen sociale netwerk. Het netwerk van religieuzen is een ander netwerk dan die van de gemiddelde oudere. Laatstgenoemden kunnen terugvallen op familie vrienden en burens. Die plaats van

familie, vrienden en burens wordt ingenomen door oudere religieuzen, dat is het sociale netwerk van religieuzen veelal en dat is een argument om te zeggen: maatwerk is geboden.

In de Cor Nieuwsbrief van oktober is te lezen, dat er vanuit de KNR een brief is gestuurd naar de overheid en politieke partijen. Daarin wordt bezorgdheid geuit over de te snelle invoering en de dreiging van het verloren gaan van de kleinschaligheid van instellingen. Organisaties die tot nu hebben bewezen zorg te leveren van hoogwaardige kwaliteit. En ook dat is een doelstelling van de nieuwe wet: een betere kwaliteit. Kortom alle creativiteit moeten we uit de kast halen om bestaande voor de doelgroep essentiële voorzieningen zolang als nodig is te behouden.

Ik hoop u, panelleden en aanwezigen in de zaal met mijn woorden voldoende geprikkeld te hebben tot een gesprek.

Als u naar deze themadag bent gekomen met het idee, dat u rustig achterover kunt leunen, omdat wij u pasklare oplossingen leveren op de vragen zoals ik ze formuleerde, moet ik u teleurstellen. Wat wij vanochtend gaan doen is met elkaar en het panel in gesprek. Daarmee hopen wij u voldoende input te geven voor het gesprek binnen de eigen congregatie en zorgorganisaties. Tegenover de dreiging van verder verlies van aandacht voor de specifieke leef sfeer, waar COR en KNR zich tegen moeten blijven verzetten staat mogelijk de kans van maatwerk, geënt op uw persoonlijke situatie, laten we daar voor gaan.